

Podhalim / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 янвря, 2025

Podhalim / hekaýa PODHALIM

PROLOG

Bu waka mundan, hany dur bakaly, hasaplap göreýin, baý-buw, 33 ýyl ozal bolup geçen oguşýan. 33 ýyl mundan ozal öz hususy podhalimiň bolmasa juda kyndy. Podhalim birhili, mertebäňi beýgeldýärdi. Janyňa hoş ýakýan hyzmat-a baýaky.

* * *

"Öwenini öküž, syndyranyny sygyr" edip bilýän haýbatly edaranyň işgärleriniň arasynda ýeň astyndan edilýän hyşy-wyşy

köpelipdi. Indi on baş gün bári podhalimleriň ilkinji tapgyrynyň gelerine garaşylýardy. Her kimiň özüne elin, hususy podhalim edinesi gelyärdi. Höwesek kändi. Geljek podhalim bolsa azdy.

Özüne juda göwni ýetýän, üstesine-de haýbatly edaranyň kethudasynyň obadaşy hem ýegre dosty Bekmyrat Durdyýew-de podhalimden tamakinleriň biridi. Mahal-mahal öz ýanyndan arzuw dokmasyny ýüwürdüýärdi. "PODHALIM". Ady dagy niçiksi haýbatly. Şondan ýekejesini edinsem, onsoň-a gojanyň hinine suw giderdi. Ölmeli-ýitmeli welin, şonuň ilkinji tapgyryndan birini edinmeli. Ikinjä galsaň bolmaz. Özünçe barly-ýokly podhalim edinenden soňra ony aldygyň näme, almanygyň. Özüne podhalim gerekdigini kethudanyň gulagyna ýetiräýsemmikäm! Ýok, beýtsem kiçeldigim bolar. Onuň bärsindäki "doňuzlar" kethuda ýaranjaňlyk etmek üçinem bir podhalimi maňa bererler ahyryn". Kethuda bilen ýakynlyk oňa podhalim meselesinde basalyk berýärdi. Ýöne näme üçindir ýüreginde birhili, galagoplugam bardy. Göwnüne bolmasa, şü podhalim paýlaşygynda birhili, ograş oýny edilip, özi boş galjak ýaly bolup durdy. Kethuda aýtsa, mertebesi kiçeljekdi, aýtmasa-sa podhalimsiz galmagy juda ahmaldy. Galagoply pikirleriň ummanynda halys akyly çaşan Bekmyrat Durdyýew bu barada kethuda aýtmazlygy müwessa bildi. Ol kethudanyň bärsindäki "doňuzlaryň" ýaranjaňlygyna bil baglaýardy.

* * *

Ynamdar çeşme ~ kethudanyň bärsindäki "doňuzlaryň" biriniň orunbasary Bekmyrat Durdyýewe giçlik hoş habar ýetirdi. Bu gün işiň ahyrlaryna haýbatly edara podhalimleriň ilkinji tapgyrynyň gelenligini aýtdy. Bekmyrat Durdyýewiň gözüniň öňi ümezläp gitdi:

– Näme, ony eýýän paýlaşdylarmy? – diýip, ol sözüniň soňunda paýys sözem goşup goýberdi.

Hoş habaryna "sag bola" derek sögünç eşiden orunbasaryň ýüzüniň bir gat hamy ýandy. Ýanma bilşine-de ýanmasyn. Ot bilen oýun etseň, ýa eşigiň, ýa-da teniň ýanmaly-da. Ol bu

habary getirenine ökündi. "Birdenkä muña podhalim ýetmese, ähli gaharyny menden çykarar-ow bü. Ýaşulyňyň ýanynda men hakynda ýaramaz bir zatlar aýtmasa-da ýagşydyr-ow bü. Öňem-ä bir haramzadadan ädim ýanypdy welin, ýalňyşyňy sapak edinmeseň boljjagyň şü-dä". Hernä şol sapar şü ýaşuly Hydyr ata bolup ýetişdi. Bolsa-da içki galagopundan zordan saplandy. Eşidiler-eşidilmez mydyrdady:

– Paýlaşanlaryny gözüm bilen-ä göremok, ýaşuly! "Ertir adam başyna bir podhalim edineris" diýip, gürrüň edenlerin-ä eşitdim, ýaşuly! Meniňki habar ýetirmek, galanyny özüňiz görüň, ýaşuly!

Ýaşuly ýagşydan-ýamandan dil ýarmady. Orunbasaryň aňynda bolsa öňki haramzadan uwuntyran ahwaly at salýardy.

* * *

Orunbasaryň bagtyna eneden dogaly bäre, belki, dogulmazdyndan has öň orunbasarlyk ýazylan bolarly. Ol bir öýüň ikinji çagasydy. Hawa nowbahar ~ ilkinji perzent däl-de, ikinji perzent. Diýmek, perzentlik boýunça orunbasar bolýar. Mekdepde okaýarka klaskom däl-de, arassaçylyk komissiýasynyň başlygy boldy. Diýmek, büde orunbasarlyk, ýagny klaskoma garaşly "başlyk". Studentlik döwründe-de kursuň komsorgynyň orunbasary boldy. Soňra kolhoz orunbasary, raýispolkomyň başlygynyň orunbasary, oblispolkomyň başlygynyň orunbasary, ministriň orunbasary bolup işledi. Ol tas ministriň özi-de bolupdy. Wah, şol "tasa" nälet siňsin!

Günlerde bir gün onuň ýanyna obadaşy Ýazow geldi. Ondan gürrüň etdiler, mundan urdular, garasaý, iki sagatlap gapynyň aňyrsynda ~ kabulhanada girmek nobatyna garaşyp duranlary irikgä etdiler. Öz möhümini bitiren Ýazow turjak bolanda maňlaýyna orunbasarlyk ýazylan obadaşynyň aýyk ýarasynyň üstüne burç bilen duzy garyp basdy:

– Sen haçana çenli orunbasar boljak ýörjek. Bolmasa, bu kethuda sözi ötyänleriň birini göräýsek nädýär?

Orunbasaryň iki sagatlap gep-gybata mis ýaly gyzan kellesi göçdi. Hyjyw pähimden öňe düşdi. "Beýle adamyň bar bolsa, on

müň kerpiç almak üçin maňa ýaramsaklyk edip oturmaň näme?" diýmegiň ýerine:

– Hany beýle bagt? – diýip halymsyrady.

Ýazow ilerledi:

– Şeýle bagt bar. Sen şu gün agşam meniň jaňyma garaş! Uly söze toba-tagsyr, ýöne şu işiňi bitdigi biläý.

Orunbasar Ýazowa hormat goýup, ony gapa çenli ugratdy. Tizräk Günüň ýaşaryna garaşdy. Şol bisähet günüň Günü-de ýaşar ýerde ýaşmady. Gün ýaşansoňam, Ýazowyň telefon jaňy geler ýerde gelmedi. Ol Ýazowyň jaňyndan temasyny tala daňdy. Orunbasarlyk täleýinden halys berçigen orunbasar gaharyna tas bir çüýşe ermeni konýagyny boşadyberen uçurlary telefon birhili ýaramsaklyk bilen jyňňyrdady. Gözüniň öňi ümezläň orunbasar göwünli-göwünsiz trubkany galdyrdy. Aňyrdan gepleýän Ýazowdy. Demi-demine ýetenokdy:

– Gel, gardaş, garaşýarys! Ölümiň öýünde yrandyryn. Ählisi gül ýaly, diňe seniň öz gulagyň bilen eşitmegiňi isleýän. Odurbudur taýyn zadyň bolsa-da, alaý ýanyň bilen. Neme-dä, bu känbir iýermen däl, nemedən baş-üç çüýşe getirseň bolar.

Soňra Ýazow oňa gelmeli adresini ýazdyrdy. Mundan iki sagat ozal Ýazowdan temasyny üzüp, gitmäge ejaza beren gulluk maşynyny täzedən öýüne çagyran orunbasar berlen adresde häzir bolanda, sagadyň dilleri on ikini görkezýärdi.

Içen ermeni konýagyna, Ýazowyň hoş habaryna guşguny göterilen orunbasaryň gapydan ätläninden keýpine sogan dograldy. Bu iş bitirjek adamyň öýüne meňzänokdy. Darajyk otagdaky çalam-çaş goş-golam, egin-eşik, ýorgan-düşek, ortadaky makaron aş öý eýesiniň syrma sallahdygyny aýdyp durdy. Onuň duran ýerinden yzyna dönesi gelenokdy. Diňe daşarda duran şofýorynyň erte ýaýradaýmagy ahmal bolgusyz gürrüňinden gorkusyna üstünde keşdiň çeker ýaly zatdan özge ähli zat bar saçagyň başyna geçdi. Eltorbasyndan çykaran baş çüýşe konýagyny, ýahna etdir işleklini garagöz saçagyň üstünde goýdy.

Ýazowyň iş bitirýän tanşynyň, edil häzir lüt serhoşyň bäre ýany daýaw pyýadanyň ýüzi az salymlyj ýagtyldy. Dört-baş käse göterilýänçä şelaýynsyrady. Ýene-de bolşundan beter agrassyrady:

– Diýmek, onda ministr bolmakçy-da? Belki, gönüden-göni Merkezi Komitetiň şu ugra beýemçilik edýän sekretarlygyna bellederis?

Orunbasar birbada özi oýnalýandyr öýtdi. Ýöne konýagyň ýelginini, öý eýesiniň ynamdardan ynamdar gürlemegu oňa uzak oýlanmaga, il içinde syýasy lektor hökmünde tanalan-da bolsa, belki arakhor has meşhur adamyň adaty "pidasy" bolup oturanlygyna akyl ýetirmäge ejaza bermedi. Tomus öýlenjek gula dönen zaňňaryň sesi zaryn çykdy:

– Nätseniz ygtyýar özüňizde, ýaşuly!

Ýene-de bir doly käse konýagy başyna çeken dinozawe pisint pyýada has hem ekezlendi. Hemşerisine haýbatly görkezme berdi:

– Hany, Ýaz Kakaýewiç, hol esasy adamlaryň telefonlary ýazyylan bloknoty getir munda. Edil häzie bajaramyz bu işi.

Işini çulum Ýazow ony mähetdel etmedi. Öý eýesi bloknotyň sahypalaryny açyp oturyşyna özbaşyna samyrdaýardy:

– Bu kethudanyň özün-ä jaň edip bolmaz. Oňa häzir trubkany bermezler. Ine, Jumamuhammet Hanjarowa welin jaň ederis. Oňa öz pikirimiz aýdarys welin, ol hem azan bilen biziň teklibimizi kethuda ýetirer. Onsoň ertir-ä ýygnanyşyp ýetişmezler welin, birgün MK-nyň plenumyny çagyryp, seni sekretarlyga saýlarlar.

Ol özüne gerekli nomeri aýlap oturşyna-da Ýazowdyr orunbasara sala saldy:

– Be, şu seni ýerine saýlap, işden aýyrjak sekretarlaryna näme iş beriň diýsemkäm?

Ýaz Kakaýewiç peýdaly maslahatyny gysganmady:

– Aý, ol işsiz galasy ýok-la. Ol bir...

Ýaz Kakaýewiç sözünü tamamlamaga ýetişmedi. Aýlanan telefon iş bitiripdi. Aňyrdan telefon trubkasyny göteren öz işine jür bolarly. Bärden Jumamuhammet Hanjarowiçi telefona çagyrmagy azm edýäniň görkezmesine boýun bolanokdy. Bärden til edýän Hanjarowiç bilen döwlet syryna barabar barabar gürrüňiň bardygyny tekrarlasa, aňyrdan telefon göteren şeýle syry ertire çenli hiç kime ýaýman saklamagy, daň bilen Hanjarowiçiň kabulhanasyna barmagy onuň boýnuna dakjak bolýardy. Bu garşylyklaýyn hüjüm hem-de hüjümlü goranyş esli salym dowam

etdi. Ahyry-da başdan hüjüme geçen ~ jaň eden ýeňiju bolup çykdy.

Asyl Jumamuhammet Hanjarowiç uklaman eken. Ol gijä çenli ýazuw-bozuw işine gümra bolup ýadansoň howla gezelenje çykanda, gulagyna şahsy saklawynyň kimdir biri bilen gepleşýändigini ilipdir-de oňa gaharlanjak bolupdyr. Hökümet ýolbaşçysynyň telefonundan gijäniň bir wagty çem gelen ýere jaň etmeli däldigini aýdyp gatyrganydyr. Saklaw biçäre ol sözüni kesen dessine, hiç zat diýmezden oňa trubkany uzadypdyr. Şol pursadam meşhur lektoryň iň ýokary nota çykan wagty eken:

– Edil häziriň özünde çagyrmasaň, ertir işiň bilen hoşlaşdygyň biläý. Beýle-de bir dikdüşdi...

Şol pursat aňyrdan eşidilen ses, birbada lektoryň sesine suw sepdí:

– A-how, kim borsuň?

Lektor sakawlap ugrady. Ýazow bilen orunbasar birbada nämäniň-nämedigine düşünmediler.

– Bagyş... bagyşlaň, Jumamuhammet aga! Bu men...

Hanjarowiçiň bolsa keypi çag bolarly. Ol saglyk-amanlyk soraşýardy. Lektor üzlem-saplam jogap berip oturyşyna Ýaz Kakaýewiçe "guý" diýip konýaga tarap ümledi. Ýumuş oglan ony irikgä etmedi. Gürrüňiň arasynda bir bulgur konýagy başyna çekip, özüni kemsiz raslan lektor "mus-musdan" mustapa geçdi:

– Jumamuhammet Hanjarowiç, mende şeýle bir döwlet ähmiýetli teklip bar. Gurluşyk ministriniň orunvasaryny (ol şu ýerde at, familiýasyny aýt diýip, Ýaz Kakaýewiçe ümledi. Ýaz Kakaýewiç onuň gulagyna pyşyrdady) şol ugurdan MK-nyň sekretarlygyna göterseňiz ýurt düzelerdi.

Ol ýene-de bir zatlar diýmekçi boldy. Aňyrdan çykan haýbatly ses bu gezek Ýaz Kakaýewiçe-de, orunbasara-da anyk eşidildi:

– Ertir dokuzda kabinetimde gögersin. Hoş.

Trubka goýuldy. Özünden göwnühoş lektor konýaga barmagyny çommaltdy. Ýaz Kakaýewiç bulgury püre-pürledi. Lektor bulgury boşadýança orunbasar akylyna aýlandy. Neneňsi aždahanyň agzyna lukma edilio oklanandygyna göz ýetişdi. Lektoryň elinden ýapyşdy:

– Jan agam, işim gaýtdy. Täzeden jaň et! Bu zatlardan meniň bihabardygymy aýt. Maňa şu işem aňyrýany bilen ýeterlik. Agam jan, öýümi ýykma!

Lektor erbet sögündi.

– Bes. Näme ol adamlar oýnatgymy. Aýtdym, gutardy. Hany ýerine ýetirmänem bir görsün. Özünü-de şol ýerden pyzaryn.

Orunbasar ýene-de özelendi. Ýalbar-ýakary ýer kertmän, öz ýasyny özi tutup, sallahhanadan çykyp gaýtdy.

Ertirki gün orunbasaryň çaklaýşy ýaly başlandy. Sagat dokuzda Hanjarow kabul etdi. It alan sanaja dönderip, agzyna gelenini diýdi. Soňra-da hut onuň ýanyndan birinjä jaň edip, haýsydyr bir arakkeşi arakdan meý-mest edip, özüne gije sagat ikide jaň edişini gürrüň berdi. İşden boşatmak hakda razylyk bermegini haýyş etdi.

Orunbasaryň işden boşadylyşy hakyndaky habary ilki bolup il-güne ýetiren Ýaz Kakaýewiç boldy. Ol lektoryň serhoş bolşuny, Hanjarowiçe jaň edişini, soňra orunbasaryň oňa ýalbar-ýakar edişini çem gelene gyzyly-gyran edip gürrüň berýärdi. Ol şo gürrüňi Bekmyrat Durdyýewe aýdanynda, näme üçindir ol beýlekiler ýaly gülmedi. Erbet gaşyny çytdy-da, bir işi bahanalap daş çykdy.

Agşamara Ýaz Kakaýewiçiň öýüne jaň eden Bekmyrat Durdyýew ondan şol orunbasaryň öýüniň adresini aldy. Ertesi daň bilen orunbasaryň öýüne bardy. Orunbasar bu atly-abraýly adamyň öz öýüne näme üçin gelenligini soramaga ejap etdi. Gürrüňi ýaşulyynyň özi açdy:

– Sen meniň gelenimi geň görme. Seň bilen bolan ýagdaýy eşidip, gaty gynandym. Gatnaşyp ýörmesek-de, biz ildeşler ahyryn. "Sygryň şahyna ursaň, sugunyň endamy syzlarmyş". Men oňa (barmagyny ýokary çommaldyp, birinjä diýýänligini anlatdy) sen hakda haýyş etdim. Erte-birgün çagyrrar. Bolan ýagdaýy bolşy ýaly aýt. Bir iş berer. Dagy-duwara-da çem gelen alkaşa, çem gelen kezzaba özüňi oýnadyp ýörme.

Kethuda orunsabasary uzak garaşdyrmady. Bekmyrat Durdyýewiň diýen gününün ertesi kabul etdi. Näme bolanynda soramady. Diňe "Beýdip duşman güldürüp ýörmezler. Hanjarow ýalylyaryň eline hanjar berýäňiz. Öz ildeşlerini, onda-da öz

oýnatgylaryny işe çekýär adyna goýýarsyň. Bar, MK-nyň bölüm müdiriniň orunbasarlygyna belleýärin. Eşitdim-eşitmedim diýme, inde menden eglişige garaşman işle" diýdi.

MK-nyň bölüm müdiriniň orunbasary şondan bäri gün yрман Bekmyrat Durdyýewiňkä gatnaýardy. Irden gelip, "Ýaşuly, sag-aman ördüňizmi?" diýip giderdi. Agşamara gelip "Gijäňiz haýyrly bolsun, sag-aman örüň!" diýerdi.

* * *

Bekmyrat Durdyýewiň oturyp-turup hezili bolmady. Ahyry kethudanyň hut özüne jaň etmegi dogry tapdy. Diňe sanly adamyň bilýän telefon nomerini aýlady. Bu nomer bilen barýan jyňňyrdyny ýaşulynyň çagalarynyň-da almaga hakynyň ýokdugyny ol oňat bilýärdi.

Telefon Bekmyrat Durdyýewi mähetdel etmedi. Trubkadan onuň küýseglän sesi eşidilýärdi. Saglyk-amanlykdan soňra, Bekmyrat Durdyýew edil gönüläp bilmese-de, dileginiň golaýyny tozatdy:

– Bü, eýle-beýle delje zat gelse, ozaly bilen siziňkilere eltýärler. Oglanlar menem ýadyndan çykarmawersinler!

Kethuda Bekmyrat Durdyýewi iri adam hasaplaýardy. Ownuk-uşak zatlara baş galdyрмаýandan saýýardy. Şol ölçeginden hasap tutubam ony köşeşdirdi:

– Bekmyrat, men barkam seni hiç kim öýkeletmez. Şuny mäkäm bilip goý! Ýadyňa düşýärmä, GAZ-21-i saňa aýtdyrman beripdim. Ähli zat şeýle bolar. Ýeri, ol alarylyp seredýänler bilen nädýäň? Sen tarapa diňe gülüp bakmalydyr. Gözüni alardanyň partbiletu bilen wezipesi şol gün ýokdur.

Bekmyrat Durdyýew ynjalady. Podhalimi agzamanlygyna begendi. Öz ýanyndan kethudanyň bäri ýanyndakylara sögündi.

"Hany, bermänem bir görüň, eneňizi dula bakdyрмаýanmy..."

Iýmçi mal ýaly bolup, säher bilen peýda bolan bölüm müdiriniň orunbasary Bekmyrat Durdyýewiň ýaşuly kethuda bolany bäri özüne bolan ynamynyň sütünini ilkinji sapar yralady. Garaşylman otyrka gara tüweleý gelip, ähli zady öz ýelginine göterip giden ýaly boldy.

– Ýaşuly men gijesi bilen kime jaň etdim, kimsäniň öýüne elin

baryp gaýtdym. Podhalim-ä düýn gelip paýlaşylyp gutarylypdyr. Diňe oblast ýolbaşçylarynyň käbiri üçin iki-ýekesi goýlanmysyn. Olar-da şu gün azanky samolýot reýsleri bilen ugradylmaly ýerine ýollanan bolmaly.

Bekmyrat Durdyýewiň gan basyşy üýtgedi:

– Merez, kümsük haramzada. Sen näme üçin bu zatlary düýn anyklamadyň?

Orunbasar bir zatlar düşündirip mydyrdady. Bekmyrat Durdyýew-ä beýlede dursun, öz aýdanyna, megerem, özi-de düşünmedi. Ýöne, ynha, Bekmyrat Durdyýewiň azm bilen aýdan sözlerine welin aňyrýany bilen düşündi:

– Özüň bulaşdyradyňmy, özüňem düzet. Şu gün günortana çenli podhalim tapmasaň, men seni taparyn.

* * *

Bekmyrat Durdyýew janyna ýer tapanokdy. Nätmeli? Kethudanyň özüne til edip, uly ile podhalimden özüniň katumyt bolandygyny aýtmalymy? Ýok, bü-hä bolmaz. Obadaş bolanyň bilen, internatdaş bolanyň bilen juda gep çagaladyp oturmak bolmaz. Onda onuň mertebesine mynasyp uly zatlary haýyş etmeli. Ynha, meselem, özüňden döwi rüstemräk biri hakynda haýsydyr bir ýapa degmeýän şyltak toslap, ýok etdirseň bolar. Kethuda diňe uly ýumuşlar salynmalydyr. Ýöne podhalimsizem-ä oňup bolmaz. Nätsemkäm?!

Nätmekidigini uzyn-uzyn jyrlan telegon sesi çözdü. Oňa oblast merkezleriniň birinde ýaşaýan, üstesine-de gulluk ýagdaýy boýunça Bekmyrat Durdyýewe elgarma Hanjan jaň edýärdi. Hanjanyň beýlekilerden artykmaç tarapy, Bekmyrat Durdyýewe ýaramsaklyk etmek aladasy ýokdy. Tersine, gabadyna gelse, ony söz bilen çüýleýärdi.

Bekmyrat Durdyýewem bir töwra adamdy. Gepde ýeňilse, ýeňen gezeginden has süýjedip gürrüň bererdi. Ýöne edil häzir onuň degişme ýadyna düşenokdy. Onuň bilen şeýle bir "degşipdiler" welin, bende podhalimsiz galypdy. Ol bu ýagdaýy Hanjandan gizlejegem bolup durmady:

– Sen lagyr-lugyr edip, başymy agyrtma. Bärdäki "doňuzlar"

meni şeýle bir erbet ýagdaýa saldylar welin, men özümiň ähmiýetim peseldi hasap edýärim.

Ol Hanjanyň "Näme, sende ähmiýetem barmydy?" diýen sugşurmasyna ähmiýet bermän, sözünü dowam etdirdi.

– Bilýärmiň näme, sen eşek, diňle, bular gelen podhalimleri ilden ogrynça paýlaşypdyrlar. Meni podhalimsiz goýdular.

Hanjanyň "Podhalime-de podhalim gerekmi?" diýen henegine üns bermedik Bekmyrat Durdyýew has azmly süründi:

– Sen wala-walaňy goý. Maňa gulak as. Häziriň özünde obkomyň birinjisiniň ýanyna bar. Şoňa şu gün birinji reýs bilen podhalim ýollanan bolmaly. Ana, şol şoňa ýalňyslyk bilen ýollanypdyr. Podhalim meniňki bolmaly. Kethudanyň görkezmesi şeýle diýip, meniň jaň edenimi aýt. Düşündiňmi? Ertire çenli podhalim meniň öýümde bolmaly.

Hanjanyň "Men tapyp bersem bolanokmy" diýen sözüne üns bermedik Bekmyrat Durdyýew trubkany öz ýerinde gaharly goýdy. Üstünden dag aýrylan ýaly bolup, ýumşak kürsiniň üstüne göwresini oklady.

– Hany göreli, sojagaz birinjiigi. Iberäbilşine ibermesin. Kethuda jaň etmäge bolsa bogny ysmaz. Ýeri, jaň edende näme?! Gaýta gowy bolar. Kethuda öz dostunyň äsgerilmeýändigini meniň agzymdan däl-de, özgeleriň üsti bilen eşider.

* * *

Gün günorta golaýlaberende, ýüz-gözünde adam sypaty galmadyk orunbasar Bekmyrat Durdyýewiň öýüniň daş işiginde häzir boldy. Üstünden goýun sürüsi geçip giden gum depesine meňzäp duran gotur ýüzüne inen deri sylp durşuna ysgynsyz seslendi:

– Yaşuly, meniň ýüz tutup biljeklerimden-ä podhalimli bolany yok. Beýleki kürsüsi belendräklere-de ýüz tutmaga çekinýärim. Meniň ýagdaýymy kim bilmese-de özüň bilýäň-ä, agam jan! Men ýene-de bir belanyň üstünden bararyn öýdüp gorkýan, agam jan! Suwa gaçan saçyna meňzäp duran orunbasara Bekmyrat Durdyýewiň çyndan haýpy geldi. Öz ýanyndan oýlandy: "Baý, birek-birekden galmajak bolup, biziň bu bigünä bendelere zulum edişimizi. Şu betbagtda näme günä bar diýsene". Dözmezçilik höwesden rüstem

çykdy. Ol orunbasaryň göwnüni götermegi müwessa bildi:

– Aý, özüň-ä belent ýigitsiň-le. Gel, bäre geç, inim! Menem entek günortanlygymy-da iýemok. Gel, bileje iýeli.

Orunbasary horluk basdy. Gözleriniň owasyna ýaş indi.

– Agam jan, bereket bersin, noş bolsun, özüňiz iýiberiň! Näme, podhalim tapyldymy?

Bekmyrat Durdyýew has hem ýumşady.

– Tapylmadyk bolsa, tapylar, inim! Hany, bäre geçsene. Bagyşlaweri, bizem käwagt gep çagaladýas-da. Sende näme günä bar diýsene.

Bu golaýda, bu çakda adam hatarynda görlüp, hoş söz aýdylmadyk orunbasar aýak üstünde durul bilmän, özüni lampa ýere goýberdi. Syrygyp gaýdan gözýaşlaryny syljagam bolmady:

– Taňryýalkasyn, agam jan! Sizden başga maňa düşüňän ýok.

Orunbasaryň teň halyna bozulan Bekmyrat Durdyýewem elýaglygyny gözüne ýetirdi.

* * *

Orunbasaryň gam laýyn batan göwnüni galkyndyryp, bile günortanlyk edinen Bekmyrat Durdyýew indi Hanjanyň jaňyna garaşýardy. Ýöne Hanjan jaň eder ýerde jaň etmedi. Iş gününüň tamamlanaryna ýarym sagat çemesi galanda, onuň özi Hanjana jaň etdi. Ol iş ýerinde ýokdy. Öýündäkiler bolsa irden goňşy raýona gidendigini, heniz dolanmandygyny aýtdylar.

Bekmyrat Durdyýewiň ýene-de myrryhy atlandy.

– Bü, adamlar nähili bolupdyr-aý. Bir-ä janyndan syzdyryp bir zat haýyş edýär. Beýleki-de kellesine taýak degen ýaly bolup, başga ýere gidýär. Sen eşek, maňa sataşman, işiň düşmän oňjakmykaň?

Şol pursadam biri gulagyna çawuş çakan ýaly boldy. – Belki, obkomyň birinjisi şol raýona gidendir. Hanjanam şoň üçin onuň yzyndan

Ikinji pikire yrlan Bekmyrat Durdyýew Hanjanyň giden raýonyna jaň etmegi zerur hasap etdi. Öz çakynyň dogrudygyny ýa-da ýapa degmeýändigini on dördi gijäniň aýy ýaly edip biljek adama ~ raýkomyň birinjisine til urdy. Raýkomyň birinjisiniň

kabulhanasyndaky gyz şu gün irden obkomyň birinjisiniň raýonlaryna gelendigini, raýkomyň birinjisiniň-de şol birinji bilen bilelikde ekin meýdanyna aýlanýandygyny aýtdy. Ynjalan Bekmyrat Durdyýew edaranyň işiginde garaşyp duran gulluk maşynyna münüp, öýüne sary rowana boldy.

* * *

Bekmyrat Durdyýewiň agşam şamyny edinip, mazasy bolmady. Ol Hanjanyň jaňyna garaşýardy. Ýöne garaşýan jaň welin urlanokdy. Sabyr käsesi püre-pürlän Bekmyrat Durdyýew öz ýanyndan Hanjana telim sapar sögüne-sөгüne, şäherara gepleşik üçin tölenjek puly hasaplaýa-hasaplaýa 07-ni towlady. Özüne gerek raýony, şol ýerdäki telefon nomerini aýdyp, gyssagly alyp bermeklerini towakga etdi.

Telefon uzak garaşdyrmady. Salymyny goýman Hanjanyň öýüni alyp berdiler. Telefon trubkasyny göteren Hanjanyň aýaly adamsynyň heniz gaýdyp gelmändigini, ýöne Bekmyrat Durdyýewiň haýyş eden zadynyň ertir birinji reýs bileb ugradyljakdygyny habar berdi. Geçisi daga ýaýran Bekmyrat Durdyýew Hanjanyň aýalyna rahat gijäni arzuw edip, trubkany goýdy. Ýerine geçip ýatsa-da, esli salym uklap bilmedi. Ozaly bilen-ä, podhalimiň özüne etjek hyzmatyny göz öňüne getirip, hezil edindi. Soňra-da Hanjanyň obkomyň birinjisiniň elinden podhalimi alşyny mysalyrak ýagdaýda göz öňüne getirip meýmiredi. Elinden podhalimi gideren birinjiniň üstünden gaýybana güldi.

* * *

Gijesi bilen hyýal baryny ýüwürden Bekmyrat Durdyýew daňa ýakyn uka gitdi. Öňki endik eden wagty oýansa-da ýorgandan çykmany. "Aý, iş işdir-dä, birki sagat giç baranyň bilen dünýäni ot alasy yok. Gel, Hanjanyň ýollan podhalimi gelýänçä işe gitmäýin" diýip, öz ýanyndan pikir öwürüp ýatysyna ýene-de uka gitdi.

Ol işigiň batly kakylmasyna oýandy. Daş işikde aýaly bilen gepleşýän adamyň gep urşundan, onuň öz obasyndan gelen kişidigine magat göz ýetirdi. Podhalimi görmek höwesini onuň

uzak ýyllar endik eden medeniýetli bolmak gylygyndan rüstem geldi. Ýatan ýerinden keýwanysyna haýkyrdy:

– Goýber, göni ýanyma gelsin!

Gapydan salam berip gelen inçemik ýigit bolşundan beter sypaýy boljak bolýardy. Salam bereniniň yzysüre kellesindäki sypal şlýapasyny çykaranda, Bekmyrat Durdyýew biygtyýar hahahaýlap güldi. Gülmezçe-de dälidi. "Beýle-de bir kiçijik kelle bolar oguşýan. Beý, guşkelle diýilse, ýeňilkellä aýdylýandyr öýderdik welin, asyl guşuňky ýaly kellejik-de bolar oguşýan" diýip, eşidiler-eşidilmez gaýtalap gülýärdi.

Onuň welin özüne gülünýänligi piňine-de dälidi. Ýaramsaklyk edip, gülüp durşuna Bekmyrat Durdyýew onuň sözünden hiç many alyp bilenokdy. Sebäbi kiçi kelleli ýigit şeýle bir çalt gürleýärdi welin, onuň on sözünden biri dagy Bekmyrat Durdyýewiň aňynda galýardy. Ol bu ýigit bilen gepleşip, düşünişip bilmejegine göz ýetirip, anyk sowala geçdi:

– Hany ýigit, senden iberilen podhalim nirede?

Kellesi guşuň kellesinden sähelçe uly ýigidiň welin, dert-azary iberilen ýerine gelmeli wagty gelenligini düşündirmekdi. Şondan-da abraý almakdy:

– Onsoň kassir "bilet ýok" diýdi. Men oňa Siziň adyňyzy aýdyp, hi-hi... – Ýüzem üýtgemedi. – Hi-hi...

– A-how, maňa seniň güleniň gerek däl. Hany, podhalim nirede?

– Hi-hi, maňa Hanjan aga hiç zat bermedi. Samolýotyň ganatyndan ýapysyp git welin, birinji reýs bilen şol ýaşulyň, hi-hi-hi, siziň ýanyňyza ýetmeli diýdi.

– A-how, jan inim...

– Bagyşlaň ýaşuly, men siziň özüňize, mertebäňize gaýybana aşyk. Bilet bolmadyk bolsa, hut samolýotyň ganatyndan hi-hi...

Bekmyrat Durdyýewiň sesi zarply çykdy:

– Kes-how sesiňi! Senden "maňa gowşurmaly" diýip heý, Hanjan bir zat ugratmadymy?

Binamyslygyň gözüne gül salyp, aýdylany ýüzüne alman duran, dert-azary ýaranjaňlyk etmek bolan ýigit ýene-de öňki perdä ýapysdy:

– Hi-hi, hiç zat ibermediler, ýaşuly!

Edil şu ýerde Bekmyrat Durdyýewiň gahary ýetjek derejesine

ýetdi:

– Onda näme, goýnuň iküç sagat gazanda gaýnan kellesi ýaly bolup syrtaryp dursuň? Bar, gümüňi çek, şu ýerden. Häý, gülkiňem, seni iberenem gurasyn..

Guş kelleli ýigit welin, bu sözleri ýüzüne-de almady. Ýene-de ýoknasyz kikirdisine tutdy.

– Ýaşuly, uruň-sögüň, ýöne kowmaň! Meniň ejem, hi-hi...

Bekmyrat Durdyýew saňňyldap ýerinden turdy.

– Häý, seniň ejeňem, doganyňam bir... Gümüňi çek şu ýerden.

Ýigidiň yza tesenini görüp, telefon trubkasyna ýapyşdy. Şäherara gatnaşyk bölüminden Hanjanyň öýüni alyp bermeklerini haýyş etdi. Tä telefon uzyn-uzyn jyrlap, başga şäher bilen gepleşmelidini aňladýança gaharyna bäs gelip bilmän, otagyň içinde ikiýana geźmeledi. Ol hatda eşiklerini geýmegi-de ýadyndan çykarypdy.

Aňyrdan telefony göteren Hanjanyň özüdi. Bekmyrat Durdyýew salam-beýlekini unudyp, onuň üstüne nagarasyny döwüp ugrady:

– Sen, haramzada, näme üçin iber diýlen zady ugratman, meniň öýüme adam ýollaýaň? Näme, meniň artyk-süýşük dökülip ýatan zadym barmy? Hany podhalim?

Bu zatlary piňine-de almadyk Hanjan aldygyndan gülyärdi.

– Bizde şondan beýik, şondan ezber podhalim ýok-how.

Bekmyrat Durdyýew ýene-de bogazyny ýyrtara getirdi:

– Aý, pekge, men saňa podhalim diýilýän wentilýatory, ýagny çar tarapa aýlanyp duran wentilýatory iber diýipdim. Sen, doňuz, edýäniň näme?

Hanjanyň sesi has-da şowhunly çykdy.

– Ynan-how, adam ogly adamzat! Şol wentilýatoryň-da ýerini tutar, tamdyryň-da. Özümüz podhalimsiz galyp, seni podhalimli edenimiziň mesligini göterip bilmän, sögünip durma-how!

Bekmyrat Durdyýew özüniň kemsiz aldawa düşenine ymykly göz ýetirdi. Şol pursadam bir wentilýator üçin şunça basga düşüp ýörşüne öz gülküsi tutdy. Aňyrdan çogup gelen gülkini basjak-da bolmady. Güläp durşuna:

– Haý, şu gezeg-ä sen aldyň! Ýöne podhalimiň ornuny tutmadyk güni yzyna ýollaryn. Ýöne men ony ýaňy kowdum-da...

Hanjanyň gülküsi telefon trubkasyny ýarara getirdi:

– Arkaýyn bol, kowanyň bilen gider ýaly zaňňar dälidir. Otagyňa oňatja seret, oturandyr bir burçunda çugudyp, daş işigiňe-de çykan dälidir.

Bekmyrat Durdyýew trubkany ýerinde goýjak bolup duran wagty öz otagynyň işiksöýesine ýaplanyp duran guş kelleli ýigide gözi düşdi.

EPILOG

Bekmyrat Durdyýewiň "podhalim" atly wentilýatory küýsäli bäri ýyllar otuz üç gezek çalyşdy. Ylym şeýle bir açyşlar etdi. Wentilýator eýýamy yzda galdy. Adamlar indi kondisionerden-de ýüz öwürüp ugradylar. Ýöne kellesi guş kelle pisint ýigit welin, henizem modadan düşenok. Ol eýesiz ite meňzäp, özünden rüstemleriň daşyndan hozanak bolup aýlanyp, ejizleri bolsa aýak astynda depeläp aramyzda gezip ýör. Iň elhenç ýeri-de ol aýak astynda depeleýänleri-de bir wagt kemsiz hyzmat görkezipdi. Olara görä rüstemlerr duşýança olaryň janly podhalimi bolupdy.

Menem oňa birmahal özüme hyzmat etdiripdim. A siz?!..

Amanmyrat BUGAÝEW. Satiriki hekaýalar